

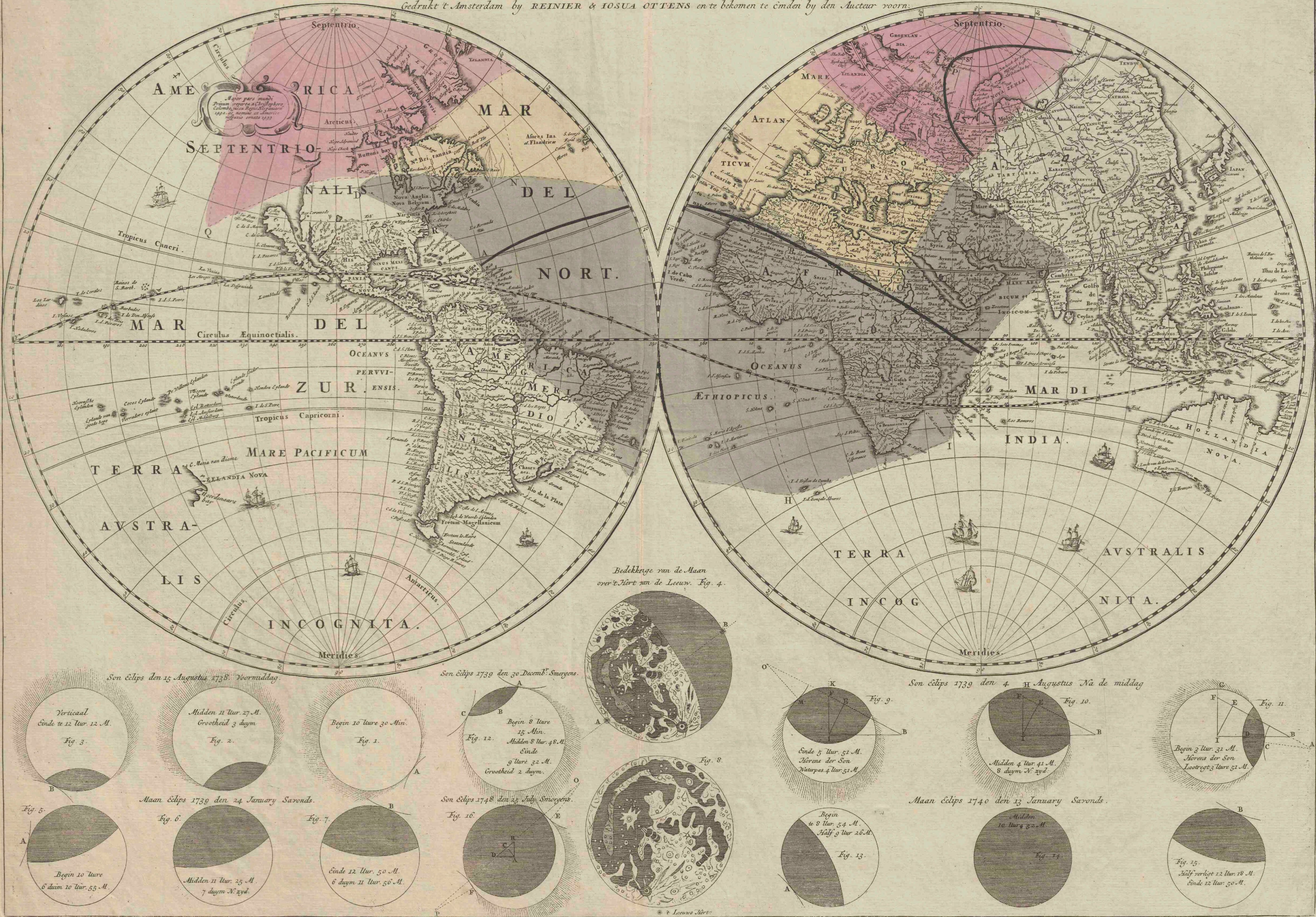

Astronomische hemel spiegel waar in men sien kan de merkwaardigste hemelsche verschynselen aan son, maan en sterren, hoe dezelve zig na de ware gestalte tot Amsterdam, en omleggende steden zullen vertonen, strekkende tot het jaar 1740, waar by gevoegt is de vertoning van een groote sons verduysteringe in 't jaar 1748, alles tot voortplantinge der astronomie en dienst der liefhebbers van de wis-konst

<https://hdl.handle.net/1874/357399>

Biblioth. Rhen.-Fraj.
d. d.
Vir G. G. M o 11.
RAPPAE ASTRONOMICAE.
Sect.
N. 55.

ASTRONOMISCHE HEMEL SPIEGEL waar in men sien kan de merkwaardigste Hemelsche verschynselen aan Son, Maan, en Sterren, hoe dezelve zig na de ware gestalte tot AMSTERDAM, en omliggende Steden zullen vertonen, strekkende tot het Jaar 1740. maar by geroeyt is de vertoning van een groote Sons verduyfteringe in t Jaar 1748. Alles tot voorplantinge der Astronomie en dienst der Liefhebbers van de Wis-konst, in t Licht gegeven door SYMON J. PANSER, Stads Mathematicus, leermeester der Wis-konst en Navigatie tot E. M. B. D. E. N.
Gedruckt t Amsterdam by REINIER & IOSUA OTTENS en te bekomen te Emden by den Auctear voorn.

GENERALE VERKLARINGE

Over deefse voorgestelde Hemelsche Verschynselen: Als meede een aanwyfinge op deefse nevensgaande Waereld Kaart.

Onder alle Hemelsche verschynselen, zyn'er gene die merkeliker de gemeene man voor komen, als de verduyfteringen aan Son en Maan, nademaal deefse door de groote van hare Lichamen, als meede derselver aankondiging in de Almanachen, een ieder met opmerkzaamheyd na den Hemel doet optien. Te regt seyde de wyf Seneca: Niemand siet den Hemel aan, als hy in syn gewoonlyke gestalte verschynt, nog het Heyr der Sterren met haar uytneemende Schoonheyd tegen makender; maar wanneer zig 't geringste verschynfel laat sien, soo sijn alle oogen om hoog. Ja de schone Zonne heeft geen aanschouwers als ter tyd wanneer zy haar licht verliest. Niemand betragt de Maan, als in haar verduyfteringe.

Nademaal ik bevindt dat verschynselen verschynselen voorhanden zyn, soo hebbe niet ondienstig geoordeelt deefse de konf-beminnnaars op 't Papier voor oogen te stellen, gelyk onder deefse nevensgaande Waereldkaart Vertoont word.

Alle verschynselen aan Son en Maan, hebbe ik door Passer en Linaal uytgewerkt, gebrykende daar toe de benodigde Deelen, voorgeselt van P. Nicassi, die deefse na de beroemde en Correcte Fransé Tafels van de Heer de La Hire ontworpen heeft.

De Eerste verschyninge is een kleine Sons verduyfteringe, invallende op den 15 Augusty 1738. Het begin der rakinge Fig. 1. in A te Amsterdam's voormiddags te 10 uur. 30 m. Het midden Fig. 2. te 11 uur. 27 m. Het Einde in Fig. 3. in B te 12 uur. 12 m. De Horens der Son Waterpas in deefse Figure te 11 uur. 51 m. zynde als dan nog naby 2 duym verduyftert. De Grootheyd naby 3 duym over de Zuydzeyde gelyk in Fig. 2. vertoont word.

Tot Commoditeit der Liefhebbers hebbe ik op deefse nevensgaande Waereld Kaart in schaduw vertoont, hoe ver deefse verduyftering zig op deefse Aardbol zal vertonen. (Wiens verduyftering zoo ver over de Aardkloot loopt, als de swarte en gele schaduw aanwyzen.) Alhoewel deefse middelpunts duyfteris, als mede beyde uytterfche Rakingen ten Zuyden en Noorden op onse Aardbol vallen, so ille dog niet Total; maar Annular, dat is Ringswyf verduyftert: Want op die plaatten die onder de donkere weg op de Kaart met de Letteren A. B. C. verbeeld, sal zig de Sonne als een Gouden Ring, in de grootte verduyftering vertonen.

Het valt niet swaar om deefse Coers na te speuren, A. is de plaatte alwaar men de Sonne 's morgens na onse tyd te 5 uur. 36 m. als een gouden Ring sal sien opkomen, gevallende omtrent t Eyland Hispanjola, Porto-Rico &c. Van daar sal de Schaduw loopen met een Coers omtrent 14 graden beyuden het Oost, over de Canarise Eylanden, bezuyden Barbaria, be-noorden Guinea tot de plaatte B. leggende op 23 gr. 42 m. Noorder Breete, en 20 gr. 31 m. Lengte; alwaar zig de Son in zyn grootte verduyftering 's middags te 12 uur. 18 m. als een gouden Ring zal vertonen. Wyders salte met deefse Coers lopen over Nubia beyuden Egypten, Arabia, Mare Rubrum: be-noorden Sansara, St. Thomas, tot C. omtrent het Eyland Abrolho leggende op 3 gr. 41 m. Zuyder Breete, en 80 gr. 17 m. Lengte, alwaar men de Sonne 's avonds te 5 uur. 56 m. als een gouden Ring zal sien ondergaan. Ten Noorden wyfen de Letters D. E. F. aan de uytterfche Raking. En ten Zuyden de Letters G. H. I. Alle Plaatten die tusfchen de middelpunts weg A. B. C. en de uytterfche Raking ten Noorden D. E. F. leggen, sien de Sonne over de Zuyd zyde verduyftert; Als Nieuw Engeland, de Afforise Eylanden, Canarise Eylanden, Engeland &c. Hispanjen, Portugaal, Frankryk, Duytsland, een gedeelte van Noorwegen en Sweden, Moscovien &c. Pontus Euxinus, Egypten &c. &c. Over de Noordzyde zal men de Son sien verduyfteren, op die plaatten, tusfchen de middelpunts weg en de uytterfche rekingen ten Zuiden G. H. I. Namelyk omtrent Porto Rico, Barbados, Parvambuco, Cabo Verde, Guinea, Zanzara, Cabo de Bona Esperance, Madagafcar en andere meer.

Hier op volgt een Bedekkinge van de Mane over het Stiers oge Aldebaran op den 2 October deefse jaars 1738. het begin 's avonds te 10 uur. 22 m. het Einde te 11 uur. 5 m. de langduyheid 33 m. de Figur en Generale Regel om alle bedekkingen 't zy van wat Stern, door Passer en Linaal uyt te werken, is te vinden in myn Astronomische Oeffening.

De Tweede verschyninge zoo op de Kaarte word vertoont Fig. 4. is een Bedekkinge van de Mane over het Hert van de Leeuw, waarvan het begin in A is tot Amsterdam op den 3 December 1738. 's morgens te 5 uur. 32 m. het Einde te 6 uur. 50 m. in B. de langduyheid 1 uur. 24 m.

Op deefse valt wederom een Bedekkinge van de Mane over het Stiers Oge Aldebaran, invallende op den 23 December deefse jaars, het begin 's avonds te 5 uur. 39 m. het Einde te 6 uur. 45 m. Ergo de langduyheid 1 uur. 6 m. Deefse is ook te vinden in myn Astronomische Oeffening, boven gemeld.

Wederom hebben wy een bedekkinge te verwagten Anno 1739. Tusschen den 19 en 20 Januarius. En wel van de Mane over t Stiers Oge Aldebaran. Het begin 's nagts te 2 uur. 1 m., het Einde te 2 uur. 58 m., soo dat Aldebaran 57 m.

van de Mane bedekt blyft. Ook in myn Astronomische Oeffening te vinden.

De Derde verschyninge op de Kaart voorgedragen, is een Partiaale Maan Eclips Fig. 5, 6 en 7. Invallende 1739. den 24 Januarius, het begin der rakinge Fig. 5. in A. 's avonds te 10 uur. half of 6 duym 10 uur 55 m. het midden of de grootte verduyftering Fig. 6. te 11 uur. 25 m. half of 6 duym verligt Fig. 7. te 11 uur. 56 m., het Einde in B te 12 uur. 50 m. en sal op zyn grootte 7 duym over de bovenkant of Noordzyde verdonkeren.

De Vierde vertoning Fig. 3. Is een nauwe samenstand van de Mane met het Hert van de Leeuw. Invallende tusfchen den 22 en 23 Februarius 1739. 's nagts te 12 uur. 28 m. en fal de Ster omtrent 2 m. beneeden de onderrant van de Mane staan, gelyk uyt de Figur te sien is. Wat raars voor de Liefhebbers om de Astronomische Tafels daar aan te probeeren.

De Vyfde vertoning Fig. 9, 10 en 11. Is een Notabele Sons verduyftering invallende op den 4 Augusty deefse jaars 1739. Het begin (Fig. 11.) der naaking in C., Nademiddag te 3 uur. 31 m. De Horens der Sonne (in deefse Figur) lootregt te 3 uur. 51 m. Het midden (Fig. 10.) te 4 uur. 41 m. De Horens der Sonne Waterpas (Fig. 9.) te 4 uur. 51 m. Het einde in deefse Fig. in B. te 5 uur. 51 m. De Langduyghed 2 uur. 20 m. en fal op zyn grootte 8 duym over de Noordzyde verduyfteren.

Het sal myns oordeels niet ondienstig zyn deefse Figuren door de gefelde Letteren wat nader te verklaren, en beteykent in Fig. 11. A. B. E. F. de sienlyke Maans weg, over welke het Centrum van de Maan moet passieren, het Centrum in A. zynde gefchiet de raking of 't begin in C. de Maans Centrum in B. gekomen zynde, soo fillen zig de Horens der Son Loottregt verdonken; gelyk 't in D door de Maan word afgedene: de Maans Centrum in E. gekomen zynde, soo is aldaar de grootte verduyftering Fig. 10. 't Centrum in F. komende, soo zullen zig de Horens der Son Waterpas verdonken Fig. 9. Eendelyk in O. 't Centrum der Maan zynde, soo is 't einde der raking in M., 't geen men ligt kan beffien.

Nu fillen wy aantonen op deefse Wereld Kaart, hoe ver deefse verduyftering op onse Aardbol fal konnen gefallen. (Deefse uytgetrektheid der verdonkering vertoont zig zoo ver over de Aardkloot, als de gele en roode schaduw aantonen.) Als van Q. langs N. tot O. gefchiet de uytterfche Vertoning ten Noorden, en word aldaar door de figt-einder of gefneeden, langs K. P. loopt de middelpunts verduyftering, zynde wederom Annular. Alle plaatten die tusfchen M. L. K. P. M. leggen, daar fal men de Son over de Zuydzide zien verduyfteren: Als Nova Zemla, Waeygat, Lonsbay, en meer andere; integendeel aan de ander zyde van de middelpunts weg, fal men de Son over de Noordzyde sien verduyfteren. Als Straat Davids, Buttens Bay, Groenland, Island, Noorwegen, Sweden, Denemarken, Frankryk, Spanjen, Portugaal, Duytsland, Polen, Italic, Moskovien, Pontus Euxinus, en gedeelte van Egypten en Barbarye, de Canarise Eylanden, en op andere plaatten meer.

De Sesde vertoning Fig. 12. Is een kleine Sons verduyftering, gevallende den 30 December 1739. Het begin in C. 's morgens te 8 uur. 15 m. Het midden of de grootte verduyftering in B. te 8 uur. 48 m. Het einde in A. te 9 uur. 32 m. De grootheyd is 2 duym over de Noordzyde; en de duurfamheyd 1 uur. 17 m. Ook is te merken in deefse Eclips, dat lig de Horens van de Son, nog loottregt, nog Waterpas zig fillen verdonken; om dat de afcheydige der Maan van de Son in A. of Verticale linie valt.

De Sevende vertoning is een byna Centrale Maan Eclips, invallende Anno 1740 den 13 Januarius Fig. 13, 14 en 15. Welkers begin is in A. 's avonds te 8 uur. 54 m. Half of 6 duym verduyftert in deefse Figur te 9 uur. 26 m. Geheel verduyftert 9 uur. 58 m. Het midden Fig. 14. te 10 uur. 52 m. Het begin der verligting 11 uur. 45 m. Half verligt (Fig. 15.) te 12 uur. 18 m. Het einde in B. te 12 uur. 50 m. soo dat de geheele langduyghed der verduyfteringe is 3 uur. 56 m.

De Agifte of laaste vertoning is een afbeelding van een groote Sons verduyftering, invallende in t Jaar na de heyl-zame Geboorte onfes Heeren en Saligmakers Jesu Christi 1748. den 25 July. Fig. 16. Het begin in E. 's morgens te 9 uur. 25 m. De Horens der Sonne Waterpas in B. te 10 uur. 45 m. Het midden in C. te 10 uur. 51 m. De Horens der Son loottregt in B. te 11 uur. 10 m. Het einde in F. te 11 uur. 34 m. en fal op zyn grootte 11 duym over de Noordzyde verduyfteren. De langduyghed is 2 uur. 9 m.

Hier hebt gy Waerde Leefer deefse myn weynige arbeeyd, 't geen ik myn weynige snipper uren uyt de Pen heb laten vloeyen, en 't waar te wenschen dat alle deefse verschynselen met bekwaame luyt van de vlytge napeunders der Goddelyke wetenschappen, (en wel voornamelyk onder deefse de Astronomie) met veel genoegen mogten geobfervet worden: Ik twyfele niet of deefse fillen haar effect na genoegen geven. Hier meede voor deefse keer of brekende, wensde de welme-nende Leefer van God Almagtig, al wat wenslyk is.

Verblyve UE. Vriend
SYMON J. PANSER
Stads Mathem.

Emden den 14. April 1738.